

Norges Vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Også pr. e-post nve@nve.no

Oslo, 4. juni 2014
55441200 brv nve 040614
e-mail: oyvind.kraft@wla.no

DERES REF: 201300213-3
AVKLARING FRA CLEMENS ELVEKRAFT AS OM EIENDOMSFORHOLD
TIL FALLRETTIGHETER I NEDRE SUVDØLA

I. INNLEDNING

Vi representerer Clemens Elvekraft AS og de grunneierne som eier fallrettigheter i Suvdøla nedenfor Suvdøla kraftverk, og som vil bli utnyttet i den konsesjonssøkte utbyggingen til Clemens Elvekraft AS.

Vi viser til Deres brev av 12.05.2014 til Clemens Elvekraft AS, hvor det bes om avklaring av fallrettighetene i Nedre Suvdøla.

Vedlagt Deres brev var kopi av et brev av 05.02.2013 fra advokat Sten Løitegaard. I dette brevet anføres det at det er Drangedal Everk som eier de aktuelle fallrettighetene. Det er ikke riktig. Fallrettighetene er ikke overdratt til Drangedal kommune eller Drangedal Everk, og eies derfor fortsatt av de grunneierne som vannfallet renner over, jf. vannressurslovens § 13.

I brevet fra advokat Løitegaard er det vist til en overenskomst fra 1955 som ble inngått mellom Everket og grunneierne i Suvdølavassdraget («Overenskomsten»). Denne overenskomsten ga riktignok Everket en rett (opsjon) til å erverve fallrettigheter i Suvdølavassdraget, men noen overdragelse av de fallrettighetene nærværende sak gjelder har aldri funnet sted, og opsjonen har for lengst falt bort.

Dette innebærer at det fortsatt er grunneierne som eier de aktuelle fallrettighetene, og at de i kraft av sin eiendomsrett kan selge eller leie bort fallrettighetene til hvem de vil.

På denne bakgrunn har de inngått avtale med Clemens Elvekraft AS om utbygging av småkraftverk i vassdraget, og denne utbyggingen er nå konsesjonssøkt.

Saken har en lang forhistorie, og det er nødvendig å redegjøre nokså grundig for denne, i og med at forhistorien og den dokumentasjonen som finnes i saken fra tiden etter at Overenskomsten ble inngått har vesentlig betydning for fortolkning av Overenskomsten. Dette gjøres under pkt. II nedenfor.

Selve Overenskomsten og fortolkningen av denne behandles under pkt. III nedenfor.

Under pkt. IV behandler vi forholdet til industrikonsesjonslovens § 29, 2. ledd, og påviser at den opsjonen som Overenskomsten utgjør er bortfalt i samsvar med lovbestemmelsen.

Som advokat Sten Løitegaard skriver i brevet av 05.02.2013 foreligger det også noen rettsavgjørelser om fallrettigheter mv. i Drangedal. Disse har midlertid ikke avgjørende betydning for nærværende sak, blant annet fordi de ikke har rettskraftvirkninger for eiendomsforholdene til de fallrettighetene saken gjelder. Rettsavgjørelsene behandles nedenfor under pkt. V.

Vi konkluderer under pkt. VI, og avslutter med å anmode NVE om å behandle og avgjøre konsesjonssøknaden fra Clemens Elvekraft AS.

II. SAKENS FORHISTORIE FØR OVERENSKOMSTEN BLE INNGÅTT I 1954/1955

Drangedal Kommunale Elektrisitetsverk ble etablert i 1920, og hadde ansvaret for elektrisitetsforsyningen i Drangedal kommune. Everket hadde opprinnelig ingen egen kraftproduksjon (ingen egne kraftverk), men kjøpte all den kraften det hadde behov for til fordeling til abonnentene innen kommunen i engrosmarkedet.

Drangedal kommune vurderte etter hvert å bygge eget kraftverk, og P. Kjørholt fikk i oppdrag fra kommunen å utrede muligheter for utnyttelse av vannkraften i Suvdøla-vassdraget på "grovskissenivå". Han avga en rapport av 06.03.1953.

På bakgrunn av blant annet Kjørholts rapport, utarbeidet Drangedal everk ved driftsbestyrer Lauritz Kloster 23.09.1954 en "*Plan for utbygging av Suvdøla.*" Som sjef for Everket var Kloster den som styrte utbyggingssaken.

I Utbyggingsplanen beskriver Kloster først den svært vanskelige situasjonen for Everket med å skaffe mer kraft til kommunen. Han viser til kraftkrisen i 1946-49 som man for en hver pris måtte unngå gjentagelse av. I stedet for å forsterke nettet (som var en mulig løsning) redegjorde han for at kommunen kunne bygge ut Suvdøla. Han

skriver at "*Planen for utbygging av egen kraftstasjon går ut på følgende:*" Deretter beskrives første byggetrinn med inntaksdam ved Fikkjestøl og tunnel/rørgate ned til elven nedenfor Torsbulia (noe som også ble realisert ved byggingen av Suvdøla kraftverk på kote 179,5 og som stod ferdig i 1960). "*Utbygging II*" er beskrevet som å omfatte et nytt nedslagsfelt på 27 km² (ved å slå tunnel fra Fikkjestøl til Lianelva) og utnytte magasiner i Breilivann og Holmevann. De samme maskiner skulle utnyttes også for denne utbyggingen. I utbyggingsplanen står det ikke noe om andre utvidelser eller utbygginger enn de to nevnte utbyggingene.

Den første konsesjonssøknaden for utbygging i Suvdøla ble sendt 03.12.1954. Det heter i konsesjonssøknaden at "*den kraft som skal produseres skal gå til dekning av Drangedals eget behov*".

III. OVERENSKOMSTEN (HÅNDGIVELSEN) AV 1954/1955

1. Innledning

Antagelig ble Overenskomsten mellom Drangedal kommunale elektrisitetsverk og eiere av grunn- og vassdragsrettigheter i Suvdølavassdraget undertegnet av Grunneierne i desember 1954.

Overenskomsten vedlegges som bilag 1.

Bilag 1: Overenskomst mellom Drangedal komm. elektrisitetsverk og eiere av grunn- og vassdragsrettigheter i Suvdøla-vassdraget

I Overenskomstens pkt. 6 er den betegnet som en "*håndgivelse*", dvs. at Grunneierne forpliktet seg til på et senere tidspunkt å overdra fallrettigheter mv., hvis Everket ville utnytte sine rettigheter etter håndgivelsen. Overenskomsten medførte ikke i seg selv noen overdragelse av fallrettigheter. For at overdragelse skulle finne sted, måtte det m.a.o. finne sted en etterfølgende handling fra Everkets side. Noen slik etterfølgende handling har ikke funnet sted hva angår de fallrettighetene nærværende sak gjelder (i motsetning til for utbygging nummer 1 og utbygging nr. 2).

Elektrisitetsverket var den gang en kommunal bedrift, og dermed en del av rettssubjektet Drangedal kommune.

Den tolkingsregelen som har høyest rang ved fortolking av avtaler er at dersom begge parter har oppfattet avtalen likt da den ble inngått, skal det legges til grunn som avtalens innhold, uansett hva som måtte fremgå direkte av ordlyden. Vi mener at det kan utledes av den skriftlige dokumentasjonen som foreligger i saken at begge parter i sin tid oppfattet avtalen likt når det gjelder spørsmålene om den er en opsjonsavtale eller om den straks overførte alle fallrettighetene i Suvdølavassdraget til Everket, og

om hvilke fallrettigheter som er ervervet på bakgrunn av Overenskomsten, jf. nedenfor.

Det følger imidlertid også av Overenskomstens ordlyd at den bare var en håndgivelse, som dermed forutsatte en etterfølgende handling fra Everkets side dersom overdragelse av fallrettigheter skulle finne sted.

Hvis Overenskomsten allikevel skulle anses som uklar, må den fortolkes mot den som burde ha uttrykt seg klarere og dermed har ansvaret for uklarheten, dvs. Everket som også var den profesjonelle part, og som hadde utformet avtaleteksten.

Nedenfor går vi gjennom, og fortolker, de aktuelle bestemmelsene i Overenskomsten, som bekrefter at de aktuelle fallrettighetene ikke er solgt.

2. Konkret fortolkning av Overenskomsten

2.1 Overenskomstens pkt. 1

I hht. Overenskomstens pkt. 1 forpliktet Grunneierne seg til «*på de nærmere vilkår som fastsatt i nærværende overenskomst å avstå til Everket*» de deretter nevnte rettigheter over de aktuelle eiendommene.

De rettighetene det kunne være aktuelt å avstå var fallrettigheter (Overenskomstens pkt. 1 a), reguleringsrettigheter (Overenskomstens pkt. 1 b) og rettigheter til grunneiendom (Overenskomstens pkt. 1 c). Everket fikk også rett til å erverve fast eiendom.

Det følger av det siterte (m.a.o. av avtalens ordlyd) at Grunneierne forpliktet seg til en gang i fremtiden å avstå (overdra) fallrettigheter til Everket. Rettighetene skulle overdras til Everket hvis vilkårene i avtalen ble oppfylt, jf. nedenfor. Dette følger også av pkt. 6, hvor avtalen betegnes nettopp som en «*håndgivelse*», og at denne bare var forpliktende for Grunneierne hvis Everket innen 30. juni 1959 meddelte at det vedtok håndgivelsen som bindende også for seg. Everkets vedtagelse innebar i seg selv ikke at Everket derved ervervet fallrettighetene.

Grunneierne overdro m.a.o. ingen rettigheter over eiendommene sine da de undertegnet Overenskomsten. Avtalen var bare en håndgivelse, en opsjonsavtale, som ga Everket en betinget rett til å erverve de aktuelle rettighetene hvis det senere gjennomførte utbyggingene og betalte kjøpesummene for dem, jf. nedenfor.

Det var ”rettigheter” Grunneierne forpliktet seg til å avstå (samt grunn til kraftstasjon mv.).

Etter ordlyden forpliktet ikke Grunneierne seg til å overdra samtlige fallrettigheter og reguleringsrettigheter på eiendommene sine, men bare rettigheter

"i den utstrekning og på den måte Everket selv måtte bestemme.", jf. Overenskomstens pkt. 1 a), 1 b) og 1 c).

Det følger dermed direkte av ordlyden at Everket i ettertid skulle bestemme seg for hvilke av Grunneiernes fallrettigheter det skulle erverve. Everket hadde etter avtalen rett til selv å foreta dette valget, men det følger av avtalens ordlyd at fallrettigheter som det ikke konkret bestemte seg for å erverve ikke skulle omfattes av overdragelsen (m.a.o. skulle disse fallrettighetene fortsatt tilhøre Grunneierne).

Dette er også den naturlige forståelsen av avtalen. Avtalens pkt. 1 er svært vidtrekkende når det gjelder hvilke rettigheter Everket hadde rett til å erverve (alle vassdragsrettighetene som tillå grunneiendommene). Everket hadde imidlertid ikke noe behov for å erverve mer enn det skulle utnytte i utbyggingene, og det var derfor ingen grunn til at Grunneierne for all fremtid skulle avstå rettigheter som ikke var planlagt utnyttet i utbyggingene. Også reelle hensyn tilsier derfor at avtalen må forstås slik at det ikke var partenes mening, da den ble inngått, at alle Grunneiernes vassrettigheter skulle overdras til Everket.

Dette resultatet følger også ved bruk av den generelle tolkingsregelen som sier at ved eventuell uklarhet skal avtalen fortolkes slik at den blir minst mulig bebyrdende for den forpliktete, dvs. Grunneierne (den såkalte minimumsregelen). Dette gjelder spesielt når det var den profesjonelle parten Everket som utformet avtalen.

Etter Overenskomstens ordlyd skulle det m.a.o. skje en suksessiv overdragelse, avhengig av Everkets definerte behov. Det var ikke slik at samtlige fallrettigheter straks skulle overdras til Everket. Dette kan også utledes av avtalens pkt. 1, litra b) om reguleringsrettigheter, hvor det står at reguleringene, og dermed også utbetaling av ulempeerstatninger, kan foretas i flere etapper som Everket måtte anse hensiktsmessig. Tilsvarende gjelder pkt. 1, litra c) hvorav følger at Grunneierne skulle overdra den grunnen som Everket måtte ha konkret behov for til utbyggingen. Avtalens oppbygging og system tilsier at det samme må gjelde for fallrettighetene som de øvrige rettighetene og eiendommene som Everket fikk rett til å erverve.

Det samme følger også av avtalens pkt. 2 som gjelder betaling for fallrettighetene. Det følger av denne bestemmelsen at det først skal betales for fallrettigheter fra det tidspunkt utbyggingen påbegynnes, og senere for de to neste utbyggingene, hvis det skulle bli aktuelle å gjennomføre dem (noe som ikke var sikkert da Overenskomsten ble inngått).

Erstatninger for Everkets erverv av fast eiendom og ulemper skulle fastsettes ved skjønn i hht. pkt. 3. Slikt skjønn ble avsagt 06.08.1959. På samme måte som for fallrettighetene ble det bare betalt erstatning for det som Everket konkret hadde behov for til utbyggingene, og som det derfor ervervet.

Det følger således også av avtalens systematikk at Everket fikk rett til å erverve fallrettigheter til de tre utbyggingene suksessivt når behovet oppstod, mot å betale kjøpesummen for disse fallrettighetene etter hvert som de ble ervervet, dvs. når de enkelte utbyggingene ble igangsatt. Slik samtidig erverv av rettigheter og betaling for de samme rettighetene er også det mest naturlige. Everket ervervet m.a.o. ikke alle Grunneiernes fallrettigheter allerede ved den kommunale godkjennelsen av Overenskomsten i 1955.

Konsekvensen av dette er at fallrettigheter som fortsatt ikke er utnyttet (fallrettighetene nedenfor Suvdøla kraftverk som nærværende sak gjelder, og andre fallrettigheter som ikke er utnyttet), fortsatt eies av Grunneiernes.

Som nevnt ovenfor er de stedsevarige rettighetene Everket fikk rett til å erverve ramset opp i håndgivelsens pkt. 1 a), b) og c). Det fremgår her at Grunneiernes forpliktet seg til senere å overdra til Everket både fallrettigheter, reguleringsrettigheter og fast eiendom som måtte være nødvendig for utnyttelsen av vassdraget i de tre utbyggingene.

Ved avtaletolkning har også det som ikke står i avtaleteksten betydning for tolkingsresultatet. Det gjelder spesielt i denne saken, hvor det er Everket som har utformet avtaleteksten, og vært den profesjonelle part i avtaleforholdet.

Hvis det hadde vært partenes mening at Everket ved vedtagelsen av Håndgivelsen i hht. pkt. 6 straks skulle erverve alle Grunneiernes fallrettigheter, ville det etter all sannsynlighet ha fremgått direkte av avtalens ordlyd, noe som ellers var vanlig ved overdragelse av fallrettigheter.

Det står imidlertid ingen steder i Overenskomsten at Everket skulle kjøpe eller overta alle Grunneiernes fallrettigheter straks Everket vedtok den. Hvis meningen hadde vært at Everket straks ved vedtagelsen kjøpte alle fallrettighetene (mens betalingen for en del av dem skulle utstå til en evt. senere utbygging) har det formodningen for seg at dette hadde kommet klart til uttrykk i ordlyden, noe det ikke gjør. Også dette bekrefter at avtalen bare var en håndgivelse som eventuelt skulle bli utløst senere, hvis Everket fikk behov for fallrettigheter, reguleringsrettigheter og eiendommer til utbyggingene, og gjorde opsjonen gjeldende.

I alle fall er det Everkets ansvar at dette ikke klart fremgår av avtalen. Hvis Everket mente at det skulle erverve alle fallrettighetene i vassdraget ved vedtagelsen, måtte det

sørget for at dette ble klart avtalefestet. Det er det ikke, noe som må gå ut over Everket.

I Håndgivelsens pkt. a) heter det at Everket fikk rett til å bygge ut og utnytte fallene i "*elektrisitetsforsyningsøyemed*". Det følger av dette at formålet med ervervet var å forsyne Everkets abonnenter i Everkets daværende områdekonsesjonsområde, dvs. Drangedal kommune, med elektrisk strøm.

Før energiloven trådte i kraft 01.01.1991 hadde alle de kommunale everkene i Norge oppdekningsplikt (forsyningsplikt). Dette innebar at de hadde plikt til å skaffe nok kraft til dekning av kraftbehovet til alminnelig forsyning innen de forsyningsområdene de hadde ansvaret for (i hht. områdekonsesjonen) til enhver tid. Denne forpliktelsen fremgikk av områdekonsesjonene som var gitt i medhold av § 3 i den tidligere og nå opphevede lov om bygging og drift av elektriske anlegg.

Ved energiloven som trådte i kraft i 1991 ble denne oppdekningsplikten opphevet. Det medførte at Everket ikke lenger hadde noen plikt til å skaffe kraft til abonnentene (som nå fikk betegnelsen kunder) i kommunen.

Forsyningsmonopolet ble opphevet og innbyggerne kunne kjøpe kraft av hvem de måtte ønske. Everket behøvde da heller ikke lenger bygge ut ny kraft, eller inngå avtaler med engrosverk om kraftleveranser, for å skaffe kraft til kundene i kommunen. Dette innebar at hele det opprinnelige formålet med Overenskomsten (å skaffe kraft til innbyggerne, jf. pkt. II ovenfor) falt bort.

Drangedal Everk er så vidt vi vet i dag et rent distribusjonsselskap som driver nettvirksomhet. Det driver ikke lenger kraftomsetning, idet kraftomsetningsporteføljen ble solgt til SKK i 1999. Det innebærer at Everket i dag ikke selger/leverer strøm til innbyggerne i kommunen, og kraftproduksjonen fra Suvdøla selges da på ordinære kommersielle vilkår i det åpne energimarkedet. Hele forutsetningen for avtalen med Grunneierne i 1954 om å skaffe strøm til kommunens innbyggere er dermed bortfalt.

Dette er et svært viktig moment i saken, fordi formålet med Overenskomsten fra Everkets side var å bygge ut for å oppfylle oppdekningsplikten, noe som klart følger av sakens dokumenter. Dette formålet bortfalt ved ikrafttredelsen av energiloven. Etter energiloven er salg av elektrisk energi ren forretningsmessig virksomhet, basert på tilbud og etterspørsel og høyest mulig fortjeneste.

Formålet med eventuell videre utbygging i området i Everkets regi er derfor ikke "*elektrisitetsforsyningsøyemed*", men bare ordinær kommersiell virksomhet.

I hht. avtalens pkt.1 a) har Everket bare rett til å bygge ut og utnytte fallene til elektrisitetsforsyningsøyemed. Avtalen gir derfor ikke rett til erverv av ytterligere fallrettigheter (m.a.o. de som fortsatt ikke er bygget ut) for ytterligere utbygging av rent kommersielle hensyn.

Ordet elektrisitetsforsyningsøyemed er for øvrig snevrere enn elektrisitetsproduksjon, som det hadde vært naturlig å bruke hvis kraften ikke skulle være øremerket bare til energiforsyningen innen kommunen og Everket dermed skulle stå fritt til å anvende kraften til andre formål.

Ytterligere et moment er at Grunneierne etter all sannsynlighet inngikk Overenskomsten for å sikre elektrisitetsforsyningen i bygda. Dette var et "felles løft" for å skaffe nok strøm i en vanskelig tid, jf. innledningsvis ovenfor. Det er ingen grunn til at de nå tilnærmet vederlagsfritt (kr. 20.000,-) skal måtte avstå ytterligere svært verdifulle fallrettigheter til en ren kommersiell virksomhet, og når alle innbyggerne i kommunen er sikret kraftleveranser fra en rekke, konkurrerende kommersielle kraftleverandører.

2.2 Håndgivelsens pkt. 2

Overenskomstens pkt. 2 gjelder betalingen for de fallrettighetene som Everket skulle kjøpe. Bestemmelsen regulerer imidlertid også spørsmålet hva Everket hadde rett til å erverve, fordi den innskrenker de mer omfattende rettighetene i hht. ordlyden i pkt. 1.

Det heter i ordlyden i pkt. 2 at for den "rådighet" som Everket "således innrømmes" skal det "fra det tidspunktet da utbyggingen påbegynnes erlegge til Grunneierne (De som etter vassdragsloven har vassrettigheter i Suvdøla) en engangsgodtgjørelse stor kr. 14.000,- for første utbygging, som omfatter bare vannet ovenfor Fikkjestøl."

Videre skal det utbetales kr. 18.000,- når det slås tunnel fra Fikkjestøl til Lianelva, og kr. 20.000,- hvis det bygges kraftstasjon nedenfor den første kraftstasjonen.

Det følger av konsesjonssøknaden og utbyggingsplanen av 23.09.1954 at første utbygging omfattet bruk av vannet fra nedbørsfeltet ovenfor Fikkjestøl. Dette skulle tas inn i en tunnel fra inntaksmagasinet ved Fikkjestøl og føres ned i kraftstasjonen ovenfor Bakkane.

Erstatning for fallrettigheter utbetales normalt bare for den delen av fallet som utnyttes i kraftverket (fra inntaket og ned til kraftstasjonen, dvs. for den delen av elven som blir fraført vann). Det er ingen grunn til å kjøpe og betale for fallrettigheter som ikke skal utnyttes på denne måten. Der vil jo vannet fortsatt renne fritt som tidligere.

En naturlig fortolkning av Overenskomsten er derfor at nevnte utbetalinger skulle tilfalle de Grunneierne som eide/eier fall i de elvestrekningene som ble mer eller mindre tørrlagt. Det er ingen grunn til å kjøpe fallrettigheter og utbetale fallerstatning til grunneiere som ikke blir fratatt noe fall. Dette er i samsvar med ordlyden "*en engangsgodtgjørelse stor kr. 14.000,- for første utbygging*". Det fremgår m.a.o. klart av ordlyden hva den første utbetalingen gjaldt. Tilsvarende må gjelde for de senere utbyggingene.

I samsvar med dette skulle derfor den første utbetalingen på kr. 14.000,- tilfalle Grunneierne som eide fallene fra inntaksmagasinet ved Fikkjestøl og ned til kraftstasjonen. Dette ble også resultatet. Den første utbetalingen (som ut fra en naturhestekraftberegning ble endret til kr. 20.730,-) ble utbetalt bare til Grunneierne som eide fallene mellom Fikkjestøl, kote 432, og kraftstasjonen på kote 179,5.

Ved utbetalingene ble håndgivelsen m.a.o. gjort gjeldende for denne fallstrekningen, og fallrettighetene i dette fallet ble ervervet av Everket.

For andre utvidelser (fall) enn nevnt i Overenskomsten skal det i hht. denne ikke betales godtgjørelse fordi "*disse eventuelt vil komme av tilført vann fra andre vassdrag*." Også dette bekrefter at det bare er de Grunneierne som blir fysisk berørt ved at det tas vann fra deres elvestrekninger som skal ha erstatning.

Det heter i Overenskomstens pkt. 2 at

"Engangs godtgjørelsen som Everket i henhold til foranstående skal betale Grunneierne erlegges i samlet beløp til samtlige grunneiere under ett, idet fordelingen av beløpet mellom de forskjellige grunneiere er Everket uvedkommende".

Basert utelukkende på ordlyden i Overenskomstens pkt. 2 kunne det synes som om den første utbetalingen ikke var øremerket bare til de Grunneierne som avgir fallrettigheter til den første utbyggingen, idet det står at utbetalingene erlegges i samlet beløp til samtlige Grunneiere under ett som deretter skal fordele dem seg imellom.

Det ville imidlertid vært en fullstendig ulogisk og unormal løsning om fallerstatningen for første byggetrinn skulle fordeles på samtlige grunneiere som undertegnet Overenskomsten. Et slikt resultat ville ført til at også grunneiere som overhodet ikke ble berørt av utbyggingen hadde fått erstatning.

Avtalen må derfor fortolkes og gjelde slik at den første utbetalingen bare var fallerstatning til de Grunneierne som ble berørt av den første utbyggingen, og bestemmelsen gjelder da fordelingen av det første erstatningsbeløpet mellom disse.

Bakgrunnen for bestemmelsen om samlet betaling var antagelig at Everket ikke ville involvere seg i fordelingen av fallerstatningen mellom de berørte Grunneierne, noe som ellers kunne vært vanskelig.

Dette forenklet erstatningsutbetalingen for Everket, men meningen kan ikke ha vært at de som ikke ble berørt av utbyggingen også skulle få erstatning. Overenskomstens pkt. 2, fjerde avsnitt er m.a.o. en ren oppgjørsmåtebestemmelse. Den sier ikke noe om hva Everket ervervet. Det spørsmålet reguleres av overenskomstens pkt. 1 og 2, første og annet avsnitt.

Da Overenskomsten ble inngått var det antagelig heller ikke foretatt beregninger av naturhestekrefter eller fallmeter på de enkelte eiendommene. Det må derfor ha vært uklart hvordan fallerstatningen skulle fordeles blant de berørte Grunneierne. Slike beregninger ble først foretatt senere, og da av den såkalte tremannskomiteen, jf. nedenfor.

Da Overenskomsten ble inngått var det for øvrig usikkert om det ville bli gjennomført flere utbygginger i vassdraget enn første utbygging. Også på den bakgrunn er det lite sannsynlig at partene mente at den første utbetalingen skulle fordeles på alle Grunneiere som eide fallrettigheter i Suvdøla med sidevassdrag.

Erstatningen ble da også fordelt bare mellom de berørte Grunneierne.

Det foreligger dokumentasjon fra tiden kort etter at Overenskomsten ble inngått, som bekrefter at partene den gang var enige om at Everket ikke ervervet alle fallrettighetene i vassdragene ved vedtagelsen av Overenskomsten i hht. dens pkt. 6, slik lagmannsretten feilaktig la til grunn i saken vedr. fallene ovenfor Fikkjestøl, jf. nedenfor under pkt. V. Jeg går nedenfor gjennom denne dokumentasjonen:

Driftsbestyrer Kloster utarbeidet 10.08.1960 et notat til Byggenemnda for utbyggingen.

Bilag 2: Notat av 10.08.1960 fra L. Kloster til Byggenemnda

Kloster hadde som leder for Everket kompetanse til å forplikte Everket, som den gang var en kommunal bedrift, jf. § 31 i den tidligere lov om kommunestyre på landet av 10.06.1938. Det fremgår for øvrig av den foreliggende dokumentasjonen at det var han som hadde initiert utbyggingen, og også hadde ansvaret for arbeidet med den. Sannsynligvis var det også han som hadde stått for utarbeidelsen av Overenskomsten (evt. sammen med andre). Dette innebærer at hans utsagn er av vesentlig betydning for hvordan Everket/kommunen mente at Overenskomsten var å forstå da den ble inngått.

Det fremgår av notatet at erstatningen på (opprinnelig) kr. 14.000,- var betaling bare for fallet som gikk med til den første utbyggingen. Fra notatet hitsettes:

"I kontrakten med grunneierne skal everket betale kr. 14.000,- for fallet til 1. byggetrinn. Pengene skal grunneierne selv dele. For 2. byggetrinn skal der betales kr. 18.000,- og for utbyggingen nedenfor kraftstasjonen skal der betales kr. 20.000,-. Til sammen for hele fallene kr. 52.000,-.

(Våre understrekninger)

I hht. ordlyden var det bare betalingen for første byggetrinn Grunneierne selv skulle fordele. Dette bekreftes også ved at det var Everket alene som stod for fordelingen av erstatningen for 2. byggetrinn, dvs. de fallrettighetene det senere kjøpte for den utbyggingen, jf. nedenfor.

Det fremgår av ordlyden at betalingen på kr. 52.000,- var betaling bare for fallene i de tre nevnte utbyggingene. Hvis Everket ville erverve ytterligere fallrettigheter måtte det betale tillegg for dem, jf. nedenfor.

Kloster skriver videre i sitt notat at da avtalen ble inngått var det ikke tale om noen utbygging ovenfor Fikkjestøl. Han var derfor av den mening at det også måtte betales for det (i tillegg til de tre beløpene som er nevnt i håndgivelsen). Han sier riktignok også at det ikke er umulig at kontrakten kan fortolkes slik at også dette fallet inngår i de tre beløpene, men hans oppfatning var allikevel den motsatte. Kloster skriver i notatet:

"I kontrakten er det ikke sagt noe om fallet ovenfor Fikkjestøl. Det er ikke umulig at man kan tolke kontrakten slik at Everket i de nevnte kr. 52.000,- også har betalt for dette. Da kontrakten ble inngått var der ikke tale om noen utbygging ovenfor Fikkjestøl. Jeg er derfor av den mening at man også må betale en sum for fallet ovenfor Fikkjestøl."

Kloster var m.a.o. innforstått med at en fortolkning av avtalen utelukkende basert på ordlyden kunne være økonomisk fordelaktig for Everket. Han var imidlertid åpenbart en ærlig og redelig person som ikke ville utnytte ordlyden for at Everket skulle få en økonomisk fordel som han mente det ikke hadde rett til, basert på partenes felles forutsetninger med avtalen.

I hht. Overenskomstens pkt. 2, siste avsnitt, ble det opprettet et tremannsutvalg som fikk som mandat å fordele erstatningene blant Grunneierne. I sin rapport av 09.07.1960 beregnet utvalget antall naturhestekrefter i de fallene som det den gang kunne være aktuelt å bygge ut (fall i Suvdøla fra kote 432 til kote 78) og fall i Lianelva fra kote 435 til kote 78, samt fall i Delldalsbekken (kote 180-78). Totalt utgjorde

dette 7858 naturhestekrefter, hvilket ga en pris pr. nat.hk på kr. 6,62 når hele erstatningen på kr. 52.000,- ble fordelt på antall naturhestekrefter.

Bilag 3: Tremannsutvalgets rapport av 09.07.1960

Tremannsutvalget skrev i rapporten at det burde være samme pris for evt. andre utbygginger i vassdraget, for eksempel for fall i Lianelva over kote 435 (som var den kotehøyden som inntaket til tunnelen til Fikkjestøl opprinnelig var planlagt på). Fra rapporten hitsettes:

”Denne prisen blir nå lagt til grunn for utbetaling av erstatninger ved første byggetrinn og senere ved eventuell utbygging av 2. og 3. byggetrinn. For annen utbygging i vassdraget enn det som er nevnt foran, for eksempel utnyttelse av fallet Kleppsvann – Fikkjestøl, eller Lianelva ovenfor kote 435 i Midtstulfossen mener vi erstatningen pr. naturhestekraft bør være den samme som vi nå har brukt her.”

Det innebærer at tremannsutvalget, på samme måte som Kloster, forutsatte at beløpet på kr. 52.000,- bare gjaldt for erverv av de fallene som inngikk i de tre beskrevne utbyggingene.

Tremannsutvalget mente at det burde betales kr. 20.740,- for første utbygging (basert på antall naturhestekrefter), i stedet for kr. 14.000,- som det står i Overenskomsten. Det skulle da betales mindre for de to øvrige utbyggingene som er nevnt i Overenskomsten. Utvalgets rapport ble fremlagt for kommunestyret.

Tremannsutvalget fordelte erstatningen for første utbygging fra kote 432 ved Fikkjestøl (kote 432) og Suvdøla kraftverk (kote 179,5), bare blant de grunneierne som eide dette fallet. Andre fordelinger ble ikke foretatt av tremannsutvalget, men av Everket selv.

I samsvar med tremannsutvalgets forslag vedtok kommunestyret den 26.11.1960 å betale til sammen kr. 20.730,- for første utbygging (dvs. fra kote 432 til kote 179,5 som var den strekningen hvor Suvdøla ble fraført vann). Av dette tilkom eieren av gnr. 51 bnr. 1 og 3, Knut Sollid kr. 7.917,18. Erstatningene for første utbygging av dermed oppgjort.

Bilag 4: Utbetalingsoversikt fra Drangedal Everk 29.11.1960

Deretter startet Everket arbeidet med gjennomføring av utbygging nr. 2 (Tunnel fra Lianelva til Fikkjestøl for overføring av Lianelva med mer.). I hht. tremannsutvalgets forslag, som var godkjent av kommunestyret, skulle det for denne overføringen betales for fallet mellom kote 435 i Lianelva og kote 179,5 (Suvdøla kraftverk).

I hht. tremannsutvalgets rapport utgjorde fallet i Lianelva fra kote 435 og helt ned til Bjorvann på kote 78 (totalt 357 m. fall) til sammen 3.050 naturhestekrefter, dvs. 8,543 naturhestekrefter pr. meter fall.

Fallet fra kote 435 (som var det opprinnelig planlagte inntaket) til kraftstasjonen utgjorde i hht. dette (8,543 x 255,5) til sammen 2.182,7 naturhestekrefter. Med en enhetspris på kr. 6,62 pr. nat.hk. (beregnet av utvalget) skulle erstatningene for fallet i Lianelva som ble utnyttet i 2. utbygging dermed utgjøre kr. 14.449,47 (i motsetning til kr. 18.000,- som det står i Overenskomsten).

Knut Sollid som eide fall også i Lianelva (og ikke bare i Suvdøla som ble erstattet ved første utbygging) skrev imidlertid til Drangedal formannskap den 28.11.1963 og anførte at fallene i Lianelva ovenfor kote 435 ikke var solgt i hht. Overenskomsten (til tross for at Lianelva er en del av Suvdølavassdraget med bielver slik det står i Overenskomstens pkt. 1 a). Han krevde derfor betaling også for fallene ovenfor kote 435. Bakgrunnen for kravet var at Everket hadde flyttet tunnelinntaket, som opprinnelig var planlagt på kote 435, opp til kote 526. Dermed måtte Everket erverve ytterligere fall enn det som var forutsatt i Overenskomsten, selv om disse var dekket av den generelle ordlyden i pkt. 1 a)..

Bilag 5: Brev 28.11.1963 fra Knut Sollid til Drangedal formannskap

Fra brevet hitsettes:

"Jeg er av den mening at fallrettigheter ovenfor Fikkjestøl kote 434 og tilsvarende i Lianelva kote 435 ikke er solgt. Men etter pkt. 1 a) har everket rett til å bygge."

Knut Sollid mente m.a.o. at Everket bare hadde opsjon på å kjøpe fallene i Lianelva ovenfor kote 435, fordi det var dette som var forutsatt i Overenskomsten.

Everket engasjerte rådgivende ingeniør A. H. Lem til å bistå seg i forbindelse med utbygging nr. 2 (overføringen fra Lianelva). Fra hans rapport av 02.10.1965 hitsettes:

"Når det gjelder Lianelven nedenfor Buvann har jeg fått opplyst at Drangedal elverk har kjøpt fallrettighetene nedenfor tunnelinntaket."

og

"Det er fra Drangedal elverk ikke gitt uttrykk for at fallrettighetene mellom Buvann og tunnelinntaket skal erverves,

(Våre understrekninger)

Det følger av sitatene at Drangedal Everk hadde sagt til Lem i 1965 at det ikke hadde kjøpt fallrettigheter i Lianelva ovenfor tunnelinntaket. Everket erkjente m.a.o. at det ikke hadde kjøpt alle fallrettighetene i vassdragene.

Lem beregnet prisen som Everket skulle betale for fallet på strekningen mellom Buvann på kote 634 og tunnelinntaket, som nå var bestemt til kote 526, til kr. 6.700,-

Drangedal Everk utarbeidet deretter et udatert notat om fordelingen av erstatningene for fallene i Lianelva fra kote 540 til kote 179,5 (Suvdøla kraftverk). I notatet fra Everket heter det:

"Erstatningen gjelder fallet fra kote 540 til kote 179,5."

Everket presiserte m.a.o. hvilke konkrete fall betalingen gjaldt, og som den gang ble kjøpt, basert på Everkets opsjon i Overenskomsten.

Utbetalingene ble i notatet fastsatt til totalt kr. 20.382,67.

Bilag 6: Udatert erstatningsberegning fra Drangedal Everk

Inntaket ble imidlertid under planprosessen senket fra kote 540 til 526. Det innebar også at erstatningene til Knut Sollid og Jon Sydtveit (som eide fall ovenfor inntaket) ble redusert fra totalt kr. 12.799,24 (jf. bilag 5) til kr. 12.007,52.

Bilag 7: Endret notat fra Drangedal Elverk (udatert men skrevet etter 16.08.1966).

Endringen var basert på et brev av 16.08.1966 fra Drangedal Everk til Knut Sollid og Jon Sydtveit.

Bilag 8: Brev 16.08.1966 fra Drangedal Everk til Knut Sollid og Jon Sydtveit.

Også i dette brevet fra Everket presiserer Everket at det bare er de berørte grunneierne som solgte sine konkrete fallmetere som skulle ha erstatning. Fra brevet hitsettes:

"Ved en tidligere oppstilling over erstatningene til alle grunneiere som skal ha erstatning for fallrettene for 2. byggetrinn, er beløpene for Deres eiendommer ikke nøyaktig utregnet...."

(Vår understrekning)

Tremannsutvalget hadde imidlertid aldri fordelt erstatningen til utbygging nr. 2, men bare beregnet hva den totalt skulle være for fallene under kote 435. Nå var det m.a.o. Everket selv som alene fordelte erstatningen blant grunneierne. Det gjorde Everket på samme måte som tremannsutvalget gjorde for den første utbyggingen, nemlig slik at erstatningen ble fordelt på de berørte grunneierne ut fra deres eierandeler i de fallene som ble utnyttet i utbyggingen. Også dette bekrefter at det var Everkets oppfatning at betalingen skulle tilkomme bare de grunneiere som avga fallrettigheter til den konkrete utbyggingen som erstatningen gjaldt.

Everket utbetalte totalt kr. 20.382,67 for andre utbygging, til tross for at erstatningen i hht. tremannsutvalgets rapport som var godkjent av kommunestyret bare skulle vært kr. 14.449,47.

Årsaken til dette kan bare ha vært at Everket var enig med tremannsutvalget og Knut Sollid i at fall som ikke var omfattet av de planene som forelå da Overenskomsten ble inngått ikke var solgt, og at det derfor måtte betales tillegg for dem.

Ved erstatningsutbetalingene til Sollid og Sydtveit erkjente dermed Everket at det ved godkjennelsen av Overenskomsten ikke dermed hadde ervervet alle fallrettighetene i Suvdølavassdraget og Lianelva. Dette beviser at Overenskomsten var en opsjon. Som nevnt ovenfor ga den bare Everket rett til å kjøpe de fallrettighetene det hadde behov for til utbyggingene, men selve overdragelsen av fallrettighetene ble først gjennomført når det ble betalt for dem.

Drangedal Everk inngikk deretter 10.10.1966, en avtale med grunneierne i Lindalselva (et nabovassdrag til Suvdølavassdraget) og grunneierne i Lianelva på strekningen fra grensen Drangedal/Nissedal til tunnelinntaket for overføringen til Fikkjestøl.

For fallene i Lianelva (bielv til Suvdøla) ovenfor tunnelinntaket, som ikke var kjøpt og betalt tidligere (selv om de var omfattet av selve ordlyden i Overenskomstens pkt. 1 a)), skulle det i hht. avtalen betales kr. 62,- pr. fallmeter.

Bilag 9: Avtale av 10.10.1966 mellom Drangedal Elverk og Grunneierne
 blant annet i Lianelva

Bakgrunnen for å erverve ytterligere fall i Lianelva (m.a.o. fall ovenfor kote 526) var antagelig at Everket så for seg at også dette fallet kunne utnyttes, slik som foreslått i rapporten fra ingeniør A.H. Lem av 02.10.1965. Utbyggingen er imidlertid ikke gjennomført.

Det som er viktig å understreke er imidlertid at både Knut Sollid og John Sydtveit som begge hadde undertegnet Overenskomsten med Drangedal elverk av 1954, også er part i avtalen av 10.10.1966. Også dette beviser at Everket mente at det ikke hadde kjøpt alle fallene til Grunneierne bare ved å vedta Overenskomsten i 1955. Hvis det hadde ervervet alle fallene ved Overenskomsten i 1955, slik det anføres i brevet fra advokat Løitegaard, hadde det vært nødvendig å inngå ytterligere en avtale med Knut Sollid og John Sydtveit om erstatning for fallrettigheter.

Det kan etter dette konkluderes med at det fremgår klart av dokumentasjonen fra begynnelsen på 1960-tallet at Everket og Grunneierne var enige i at Everket ikke hadde kjøpt alle fallrettighetene i Suvdøla med sidevassdrag ved Everkets vedtagelse av Overenskomsten i 1955.

Dette må derfor legges til grunn som partenes felles forståelse av avtalen. Det var de samme personer som fremforhandlet avtalen som hadde denne felles forståelsen. Partenes felles forståelse av avtalens innhold gjelder foran avtalens ordlyd. Avtalens ordlyd er for øvrig ikke i strid med dette.

Det følger videre av dokumentasjonen at samtlige utbetalinger fra Everket gjaldt konkrete fallrettigheter.

Dette innebærer at det ikke er betalt for fallrettighetene nedenfor Suvdøla kraftverk, og disse er da heller ikke kjøpt av Everket. Everket hadde i hht. Overenskomstens pkt. 1 i sin tid rett til å erverve dem ved å utløse opsjonen og betale kjøpesummen. Denne rettigheten er imidlertid senere bortfalt, jf. nedenfor, og kan derfor ikke gjøres gjeldende nå.

2.3 Overenskomstens pkt. 3

Som nevnt ovenfor følger det av denne bestemmelsen at Everket i tillegg til betaling for fallrettighetene skulle betale erstatning for grunnerverv og evt. skader på eiendommene etter vanlige erstatningsrettslige regler etter skjønn. Engangsvederlagene nevnt under pkt. 2 gjaldt m.a.o. bare fallrettigheter.

Også dette bekrefter at Everket bare skulle betale for rettigheter og eiendom som det rent faktisk ervervet og tok i besittelse i forbindelse med utbyggingene, det være seg fallrettigheter, eiendom til anleggene, mv.

Det innebærer at verken eiendommer som ikke er tatt i bruk, eller fallrettigheter som ikke er tatt i bruk, er ervervet av Everket. Disse er m.a.o. fortsatt Grunneiernes eiendom.

2.4 Overenskomstens pkt. 6

Det følger av Overenskomstens pkt. 6 at den i utgangspunktet var forpliktende for Grunneierne frem til 30.06.1959.

Everket ble i hht. bestemmelsen først forpliktet etter Overenskomsten hvis det innen 30.06.1959 hadde gitt skriftlig melding til samtlige Grunneiere om at det vedtar den.

En slik vedtagelse av håndgivelsen innebar ikke etter ordlyden at opsjonen ble utløst slik at alle fallrettighetene i Suvdølavassdraget dermed ble ervervet, jf. ovenfor. Dette følger også av ordlyden i pkt. 1. En vedtagelse innebar bare at Everket, på samme måte som Grunneierne, ble bundet av håndgivelsens bestemmelser.

En slik bundethet innebar for Everket ikke mer enn at det overfor Grunneierne fikk rett til å gjøre opsjonen gjeldende (erhverve fall og grunn mv.) mot å utbetale de avtalte erstatningene når fallene og eiendommene senere ble ervervet ved overtagelse og utbetaling av kjøpesummene.

Det heter i vedtaket i Everkets styre den 9. januar 1955 at "*Den av Elektrisitetsverkets utarbeidede og underskrivne overenskomst*"... "*godkjennes*" og oversendes kommunestyret til "*vedtagelse*."

Innstillingen til kommunestyret var:

"Innstillingen fra styret for Everket vedtas."

Innstillingen ble enstemmig vedtatt av kommunestyret 29. januar 1955.

Det som fremgår av vedtakene var bare at Overenskomsten ble godkjent og vedtatt. Det står derimot ikke noen steder at Everket dermed kjøpte alle fallrettighetene i vassdraget, noe som hadde vært naturlig dersom det hadde vært meningen. Et kjøp av samtlige fallrettigheter i vassdraget med tanke på fremtidig kraftutbygging ville vært en så viktig sak at det har formodningen for seg at det ville blitt særlig nevnt dersom det hadde vært et kjøp.

Det fremgår for øvrig av det siterte at det var Everket som hadde utarbeidet teksten i Overenskomsten. Som nevnt ovenfor innebærer det at ved eventuell uklarhet må den fortolkes mot Everket som dermed hadde ansvaret for uklarheten.

Siste avsnitt i pkt. 6 hitsettes:

"Grunneierne er likeledes uforpliktet ved Overenskomsten hvis ikke utbyggingen er påbegynt senest 10 år etter at Overenskomsten er godtatt av Everket."

Det står ikke at fallrettighetene skulle overdras tilbake til Grunneierne hvis utbyggingen ikke gjennomføres. Det innebærer at fallrettighetene først skulle overdras hvis utbyggingen blir realisert, og at kommunens vedtagelse av Overenskomsten i seg selv ikke innebar noe erverv av fallrettigheter. I motsatt fall ville Overenskomsten også regulert mulig overdragelse av fallrettighetene tilbake til Grunneierne.

Det fremgår av pkt 6 at Grunneierne er uforpliktet (m.a.o. at opsjonen for Everket faller bort), dersom Everket ikke har påbegynt "utbyggingen" innen 10 år. Det må derfor klargjøres hva som ligger i begrepet "utbyggingen".

Det følger av pkt. 2 at Overenskomsten gjelder 3 utbygginger. Det skulle betales kr. 14.000,- "*for første utbygging*". Deretter skulle det betales kr. 18.000,- når det slås tunnel fra Fikkjestøl til Lianelva. Dette må da være andre utbygging. Tredje utbygging omfatter bygging av ytterligere en kraftstasjon nedenfor den første kraftstasjonen (utnyttelse av de fallrettighetene nærværende sak gjelder).

Når avtalen på denne måten omhandler tre separate utbygginger må begrepet "utbyggingen" i pkt. 6, siste avsnitt referere seg til den enkelte utbygging. Jeg viser spesielt til at det er nyttet en entallsform.

Det innebærer at Grunneierne bare var forpliktet til å overdra til Everket fallrettigheter som ble utnyttet i utbygginger som ble påbegynt innen 10 år fra 09.01.1955, da Everket godkjente Overenskomsten, dvs. fallrettigheter til første og annen utbygging som er gjennomført.

Også reelle hensyn tilsier i en slik fortolkning. Overenskomsten satte store begrensninger i Grunneiernes muligheter til selv å utnytte sine eiendommer (både når det gjaldt fallrettigheter, andre rettigheter og fast eiendom). Det er sannsynlig at slike vidtrekkende begrensninger var ment å være tidsavgrenset, og ikke evigvarende. Dette gjelder spesielt fordi Grunneierne ikke fikk betalt for utbygginger som ikke ble iverksatt. Det er fortsatt – etter 60 år – ikke betalt for fallene nedenfor kote 179,5 (Suvdøla kraftverk).

Ytterligere et moment som taler for denne fortolkningen er at de avtalte engangsbeløpene ikke skal indekseres i hht. Overenskomsten. Med indeksering i hht. konsumprisindeksen utgjør kr. 20.000,- som var engangsbeløpet for den siste utbyggingen i Overenskomsten, i dag kr. 266.000,-. Dette tilsier at det var partenes forutsetning at beløpene skulle komme til utbetaling forholdsvis snart etter at

Overenskomsten var inngått. For øvrig har også fallene nå fått en vesentlig høyere verdi enn i 1955, pga. samfunnsutviklingen og innføring av fritt energimarked.

Everkets utløsning av opsjonen reguleres av Overenskomstens pkt. 2. Everket erverver fallrettighetene i den enkelte utbygging når de enkelte utbyggingene påbegynnes, idet det er dette som utløser betalingsplikten for hver enkelt utbygging.

Dette innebærer at da Everket påbegynte den første utbyggingen ble opsjonen gjort gjeldende bare for denne, og det ble betalt bare for den, jf. ovenfor. Tilsvarende gjelder for den andre utbyggingen. Opsjonen er imidlertid ikke utløst for den tredje utbyggingen (utbygging nedenfor kote 179,5), i og med at denne ikke er påbegynt og betalt for.

Som nevnt ovenfor er Grunneierne ikke forpliktet til å overdra fallrettigheter til Everket i hht. Overenskomsten for utbygginger som ikke ble påbegynt innen 10-årsfristen. Det innebærer at Everket nå ikke har rett til å erverve fallrettighetene nedenfor Suvdøla kraftverk og bygge ut Suvdøla videre nedenfor kote 179,5, uten etter eventuell ny avtale med de aktuelle Grunneierne av dette fallet. Noen slik avtale er ikke inngått.

IV. HÅNDGIVELSEN (OPSJONEN) ER UANSETT BORTFALT I HHT. INDUSTRIKONSESJONSONSLOVENS § 29, 2. LEDD

Det heter i industrikonsesjonslovens § 29, 2. ledd at håndgivelser hvorved noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett til vassdrag, taper sin gyldighet etter 5 års forløp. Dette gjelder også for vassdrag hvor erverv av fallrettigheter ikke er avhengig av konsesjon etter denne loven,

Vi hitsetter fra Olaf Amundsens kommentarutgave til industrikonsesjonsloven av 1918:

"Ved håndgivelse forstås i alminnelighet en kontrakt, som kun er verbindende for selgeren, idet erververen ikke har noen plikt til oppfyllelse fra sin side, men kun en rett til å kreve oppfyllelse, hvis han yter det avtalte vederlag. Som regel vil dog erververens rett på en eller annen måte være begrenset i tid. Ofte kan der imidlertid være avtalt langsiktige terminer, og dessuten har man sett eksempler på, at håndgivelser er avfattet slik, at erververen i en ubestemt fremtid har sin rett i behold, mens hans forpliktelse samtidig avhenger av betingelser, hvorover han selv er herre, eller som beror på forhold eller begivenheter, hvis inntreden i alle fall selgeren ikke har noen innflytelse på.

Da den alminnelige foreldelsesfrist i preskripsjonsloven regelmessig først løper fra forfallstid, selv om forfallstiden er ubestemt og avhengig av mer eller

mindre tilfeldige begivenheter, vil selgeren ofte kunne bli uheldig stillet, når han pga. uvitenhet eller uforstand har forbundet seg på slike vilkår, og han kan på sin eiendom få heftelser, som volder ulemper for lange tider.

Det foreskrives derfor her en særskilt foreldelsesfrist, efter 5 års forløp. Fristen regnes da fra rettshandelens inngåelse."

(Våre understrekninger)

Dette er en nokså presis beskrivelse også av forholdene i nærværende sak, slik Everket gjør gjeldende. Begrunnelsen for lovbestemmelsen, slik den er gjengitt i kommentarutgaven, gjør seg fullt ut gjeldende i saken.

Dette innebærer at håndgivelsen for de fallene som ikke allerede er ervervet av Everket, blant annet fallene under kote 179,5 i Suvdøla som nærværende sak gjelder, er bortfalt også i medhold av industrikonsesjonslovens § 29, 2. ledd.

For ordens skyld understreker vi at man ikke kan omgå loven ved å avtale håndgivelse for omfattende fallstrekninger, som i denne saken, for deretter å påstå at man har gjort håndgivelsen gjeldende for alle fallene og ervervet dem, så lenge man ikke har tiltrådt og betalt for alle fallene som håndgivelsen opprinnelig omfattet. I industrikonsesjonslovens forstand må Håndgivelsen derfor rettslig sett anses som tre separate håndgivelser, hvorav den siste (for utbyggingen nedenfor kote 179,5) er bortfalt i hht. § 29, 2. ledd.

På bakgrunn av ovenstående konkluderer vi med at det følger av industri-konsesjonslovens § 29 at fallene som ikke er bygget ut ikke lenger er håndgitt til Everket.

V. RETTSAVGJØRELSE PÅBEROPT AV EVERKET

I brevet av 05.02.2013 er det vist til 3 rettsavgjørelser. Clemens Elvekraft AS og grunneierne mener at disse ikke har betydning for eiendomsforholdene til fallrettighetene på den aktuelle strekningen, idet de ikke har rettskraftvirkninger for eiendomsretten til fallrettighetene..

De to første rettsavgjørelsene som nevnes er Nedre Telemark tingretts dom i sak nr. TNETE-2007-24018 og Agder lagmannsretts avgjørelse i ankesaken over denne dommen, LA-2008-4169.

Nevnte dommer gjelder spørsmålet om Drangedal kommune hadde plikt til å betale fallerstatning for utbygging av fallet fra Kleppsvatn til Fikkjestøldammen. Dette er et annet spørsmål enn spørsmålet om hvem som eier fallrettighetene i Suvdøla som

omfattes av nærværende sak, og de nevnte rettsavgjørelsene har m.a.o. ingen rettskraftvirkninger for nærværende sak.

Det er riktig at Overenskomsten fra 1954/55 også var tema i nevnte rettsavgjørelser, men grunneierne i nærværende sak og Clemens Elvekraft AS mener at tingretten og lagmannsretten tolket Overenskomsten feilaktig.

Lagmannsretten la til grunn at samtlige av fallrettighetene i hele Suvdølavassdraget med alle bielver og øvrige tilløp ble overdratt til Everket samtidig med at den første utbyggingen (fra Fikkjestøl til Suvdøla kraftverk) ble igangsatt på slutten av 1950-tallet, ut fra en ren ordfortolkning av overenskomsten.

Det følger imidlertid av ordlyden i Overenskomstens pkt. 1 at Grunneierne forpliktet seg til å avstå fallrettigheter *«i den utstrekning og på den måte som Everket selv måtte bestemme»*. Det er m.a.o. også ut fra ordlyden klart at ikke alle fallrettigheter ble overdratt til Everket straks Overenskomsten ble vedtatt

Dette innebærer at Everket bare fikk en rett (opsjon) til å erverve de fallrettighetene det hadde behov for så lenge opsjonen var forpliktende for Grunneierne. Vi viser i denne forbindelse også til at Overenskomsten i pkt. 6 er betegnet som en håndgivelse,

Everket hadde m.a.o. en mulighet til å gjøre opsjonen gjeldende for alle fallrettighetene som Overenskomsten omfattet, men det forutsatte at det ble fattet en særskilt beslutning om det. Det ble imidlertid aldri gjort.

Lagmannsretten har også oversett at det klart fremgår av ordlyden i overenskomstens pkt. 2 at den første engangsgodtgjørelsen bare var *«for første utbygging»*. Også dette viser at overenskomsten la opp til suksessiv overdragelse av fallrettigheter avhengig av Everkets behov.

For øvrig viser vi til gjennomgangen av Overenskomsten ovenfor, og til den dokumentasjonen som følger vedlagt og som viser hvordan begge parter oppfattet Overenskomstens innhold etter at den var inngått. en del av disse dokumentene er funnet frem først i forbindelse med nærværende sak, og de var antagelig ukjente for lagmannsretten da den fattet sin avgjørelse.

Nedre Telemark tingretts dom av 04.04.2008 gjaldt krav om sletting av Overenskomsten i grunnboken på eiendommen til en av grunneierne i Suvdølavassdraget.

Tingretten vurderte saken slik at Overenskomsten må forstås slik at fallrettighetene i Suvdølavassdraget er overført til Everket. På samme måte som i ovennevnte lagmannsrettssak synes det som om en god del gamle dokumenter som er fremskaffet i den senere tid ikke har vært fremlagt for retten, og at disse dermed heller ikke kan ha

vært hensyntatt ved rettens fortolkning av avtalen, som synes i det alt vesentlige utelukkende å være basert på avtalens ordlyd.

Part i saken var for øvrig kun en av grunneierne i det fallet som nærværende sak gjelder, og som eier i overkant av 20% av fallet.

Det foreligger ingen rettskraftig avgjørelse som fastslår eierforholdet til de øvrige ca. 80% av fallet. Dommens rettskraftvirkning gjelder for øvrig bare kravet om sletting av Overenskomsten i grunnboken, og ikke eiendomsretten til fallmeterne på den aktuelle grunneierens eiendom.. Det innebærer at det ikke foreligger noen rettskraftige dommer om eiendomsforholdene til noen av fallmeterne som inngår i konsesjonssøknaden til Clemens Elvekraft AS. Vannressurslovens hovedregel om at fallene eies av grunneierne må derfor legges til grunn..

VI. AVSLUTNING OG KONKLUSJONER

Det foreligger uenighet mellom Drangedal Everk og Grunneierne som eier eiendommene som vassdraget renner over, og som i hht. vannressurslovens § 13 i utgangspunktet må anses som eiere av fallrettighetene.

Den redegjørelsen med tilhørende dokumentasjon som er gitt ovenfor tilsier at Drangedal Everk KF ikke har rett til å utnytte fallene på den aktuelle strekningen, og at det er Grunneierne som eier fallrettighetene.

Vi konkluderer slik:

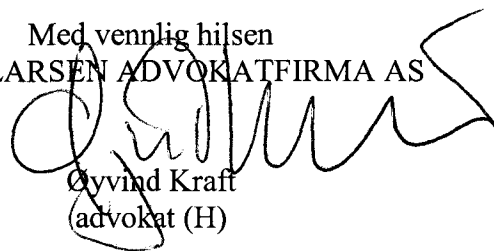
- Overenskomsten ga Everket rett til i en periode å erverve alle fallrettigheter, reguleringsrettigheter og all eiendom som det måtte ønske og ha behov for til kraftutbygging som beskrevet i Overenskomsten, men bare til dekning av elektrisitetsforsyningen innen Drangedal kommune.
- For at Everket skulle erverve rettighetene og eiendommene måtte det utføre en "gjennomføringshandling" som utløste opsjonen og gjorde at eiendomsretten til rettighetene gikk over fra Grunneierne til Everket. Dette var for fallrettighetene påbegynnelsen av de enkelte utbygginger og utbetaling av vederlagene i avtalen, og for reguleringene og eiendommene gjennomføring av erstatningsskjønn.
- Everket har ikke ervervet mer enn det har bygget ut og betalt for. Det innebærer at det har ervervet fallrettighetene for første og annen utbygging samt diverse reguleringsrettigheter og eiendommer.

- Fallrettighetene nedenfor Suvdøla kraftverk inngikk i håndgivelsen, men er ikke tiltrådt eller betalt for, og er heller ikke kjøpt. Retten til å erverve dem må derfor anses bortfalt pga. 10-årsregelen i Håndgivelsens pkt. 6.
- Når fallrettighetene ikke er ervervet innebærer det at Everket bare hadde en rett (opsjon) til å erverve fallet nedenfor kote 179,5. Etter industrikonsesjonslovens § 29 falt opsjonen bort etter 5 år, og Everket har derfor ikke lenger noen rett til å erverve fallet. Everkets rettigheter er m.a.o. bortfalt både etter Overenskomsten selv, og etter industrikonsesjonsloven. Lovens bestemmelse er for øvrig ufravikelig.

På denne bakgrunn bes om at NVE behandler og avgjør konsesjonssøknaden fra Clemens Elvekraft AS om bygging og drift av Nedre Suvdøla kraftverk.

Vi står selvfølgelig gjerne til disposisjon dersom De skulle ha behov for ytterligere opplysninger eller dokumentasjon i anledning saken.

Med vennlig hilsen
WAHL-LARSEN ADVOKATFIRMA AS

Øyvind Kraft
advokat (H)